

התוועדות

כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

אחרון של פסח, ה'תשל"ה

חלק ג – יוצא לאור לש"פ קדושים, וא"ו אייר, ה'תשפ"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' מנחם מענדל ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' יהושע זעליק הכהן ע"ה

נלבי"ע ה' תמוז, ה'תשפ"א

בקשר עם יום סיום אמירת קדיש

ד' אייר, ה'תשפ"ב

ולעילוי נשמת

זוגתו מרת גאלדא ע"ה

בת הרה"ח הרה"ת ר' מרדכי ירחמיאל חיים לימא ע"ה

נלבי"ע ליל ש"ק פ' אמור, י"ט אייר, ה'תשפ"א

אַראָנאַוו

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתם

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ קדושים, וא"ו אייר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשל"ה, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים אחרונים דחג הפסח, חלק שני י"ל לש"פ אחרי).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' אייר, ה'תשפ"ב,

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2022 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5782 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקל"ה נבנ"ם זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה. ימים הסמוכים ליום הבהיר י"א ניסן, ה'תשפ"ב — מאה ועשרים שנה.

שהחיינו וקיימנו והגיענו

הננו שמחים לבשר

כי ניתן להשיג את הספר

תורת מנחם כרך עו

הכולל את מאמרי דא"ה ושיחות קודש

מ"א ניסן עד י"ב תמוז ה'תשל"ד

*

כן ניתן להשיג את ע"ה כרכים הראשונים
ואת סדרת ספרי המאמרים תשי"א — תשל"ה

בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

www.lahak.org

או בטלפון: בארה"ב 718-604-2610; באה"ק 018-9606-03

ג

ב"ה, ב' שבט תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ וכו' מוה' שמואל אלעזר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מדי' טבת,

בעת רצון יזכירו את כל אלו שכותב אודותם, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך להם.

ובמ"ש שהזמינוהו להכנס בחברה אשר דתית היא ויש בה גם קב"ע לתורה וכו',

הנה אינו כותב כלל מהו הצד השלילי שבזה, אף שמסיים כי הי' שבע רצון לו לא הציעו לו להכנס בחברה. ולמה? והרי כיון שכנראה גם ממכתבו יש אפשריות על ידי כניסה זו להשפיע על מהלכי הענינים לימין, הרי כדאי לנצל הזדמנות זו.

נתקבלו ידיעות סותרות בהנוגע להשקו"ט דועה"פ והחלטותיו בשאלת קואליציא וכן בהנוגע להיחסים עם הפעילים. ובטח אם יש ידיעות מדויקות בבירור מצב האמיתי בהנ"ל, יכתוב גם ע"ז.

בברכה לבשו"ט בענינים הפרטים ובענינים הכלליים, אשר זב"ז תלוי, ויה"ר שיהי' בשו"ט בכהנ"ל

מ. שניאורסאהן

נ.ב. בבקשתו נשלח המכתב דחוף.

ג

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (דורון, תש"ע).

מוה' שמואל אלעזר: שאולזון, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ד אגרת ט"לט, ובהנסמן בהערות שם.

קב"ע: = קביעות עתים.

דועה"פ: = דועד הפועל (של אגודת ישראל).

קואליציא: ראה גם אגרות אליו — אג"ק ח"א אגרת ג'תרעז. ח"כ אגרת ז'תשיר. הפעילים: הם "פעילי המחנה התורתי" (יד לאחים). — ראה אודותם אג"ק ח"ד אגרת א'קצח. ח"ה אגרת א'תמח (אליהם). ח"י אגרת ג'קלב (אליהם). ח"א אגרת ג'תרצג. ח"ב אגרת ד'קמ. ח"ג אגרת ד'תמג. ח"ד אגרת ה'כג. ה'עא. ח"ז אגרת ה'תתצד. ח"ט אגרת ז'רצב. ח"ה אגרת ט'תיקח. ובכ"מ.

יז. בין הענין ד"גאלת שבט נחלתך" לענין ד"הר ציון זה שכנת בו" — הלכו בני" דרך ארוכה, כמ"ש¹⁶³ "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" אלא "ויסב גו' דרך המדבר", ושם עסקו בני" בבירור ניצוצות הקדושה כו'.

וזוהו גם כללות מעשינו ועבודתנו כל זמן הגלות (שאפילו לאחר מ"ת, ולאחרי עבודת גדולי ישראל במשך כל הדורות, נמשכת עדיין אריכות הגלות) — כיון שצריך להשלים בירור ואסיפת ניצוצות הקדושה שבכל העולם, ואז תבוא מיד הגאולה האמיתית והשלמה, באופן ש"לא עיכבן אפילו כהרף עין"¹⁶⁴.

וזוהי גם הסיבה להליכת בני" ממקום למקום, כתורת הבעש"ט¹⁶⁵ על הפסוק¹⁶⁶ "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", שכאשר יהודי מגיע למקום מסוים, עליו לדעת שההשגחה העליונה הביאה אותו לשם כדי ש"דרכו — דרך ה' — יחפץ", כי, פרנסה יכול הקב"ה ליתן לו גם במקומו, ומה שהגיע למקום זה, מקום רחוק כו', הרי זה בשביל לפעול הענין דבירור הניצוצות; וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות חסיד ששלחו אותו למקום רחוק, וכתב מכתב שהוא נמצא שם לבד, בלי חסידי חב"ד כו', ואעפ"כ הורו לו להשאר שם, בכדי לפעול שם כו'.

יח. ובענין זה נכלל גם מה שהנהיג כ"ק מו"ח אדמו"ר בשנים האחרונות, שילכו לכמה מקומות שבהם נמצאים יהודים ויראים ושלמים, אלא שחסרה אצלם ידיעה בתורת הבעש"ט (ועאכו"כ בנוגע לענינים הקשורים עם הרגש הלב, כמו אהבת ה' ועבודה בשמחה כו'), או שחסר עכ"פ בביאורה ע"י תורת חסידות חב"ד (שאז הרי זה ע"ד מ"ש המג"א¹⁶⁷ ש"אם אומר המשנה ואינו מבין אינו נקרא לימוד").

ובהקדמה:

ידוע¹⁶⁸ מאמר חסידים הראשונים בנוגע ל"ט כסלו, שההלשנה על תורת החסידות הוצרכה להיות ע"י איש ישראל דוקא, לפי שענין החסידות קשור עם בחינת היחידה, וכיון שבחינת היחידה היא רק אצל בני", ולא אצל אוה"ע, ש"בבואה דבבואה לית להו"¹⁶⁹, לכן דוקא ע"י

(163) ר"פ בשלח.

(164) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

(165) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג

ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשון). ח"ה

ע' קג (נעתק ב"היום יום" י תמוז). ח"ו ע' תז

(נעתק ב"היום יום" ג אלול). ועוד.

(166) תהלים לז, כג.

(167) אר"ח ס"ג סק"ב.

(168) ראה סה"ש תורת שלום ע' 46

ואילך.

(169) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת

תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.

בנ"י יכולה להיות התנגדות לתורת החסידות, כדי שע"י ההעלם כו' תבוא התועלת בגילוי החסידות בהתגברות גדולה יותר.

ובהתאם לכך, הנה ככל שמתקרבים לביאת המשיח, צריכה להיות ההתנגדות דוקא מאלו שיש להם שייכות לתורת הבעש"ט, אלא שחסר אצלם בענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", שבכל מקום תתפשט ותומשך תורת הבעש"ט כפי שנתבארה באופן של הבנה והשגה ע"י תורת חסידות חב"ד.

וכדי שגם אצלם יהי ענין זה — אין זה נעשה מיני' ובי', אלא צריך לפעול זאת אצלם ע"י שבאים אליהם "פנים חדשות" (ע"ד שמצינו שע"י פנים חדשות ניתוסף בשמחת נישואין¹⁷⁰), ומעוררים אותם בדרכי נועם ודרכי שלום כו', עד שפועלים שהם בעצמם יתחילו לעסוק בהפצת המעיינות חוצה מתוך חיות ולהט ("קאָכן זיך אין דעם"), באופן שנעשה ענין שלהם, ואדרבה: הם יפעלו בזה ביתר שאת כו'.

וזו תהי' הכנה והתחלת קיום היעוד²² "מלאה הארץ דעה את ה'", בגאולה העתידה, שאף אחד מישראל לא ישאר בגלות¹⁷¹, וכן בתורה לא ישאר ענין בגלות — ללא ביאור בהרחבה ועומק כו', עד למרחב בלי קץ, כפי שיהי' בתורתו של משיח שילמד את כל העם, באופן של ראי'¹⁷², שעל ידה תופסים ריבוי פרטים בבת אחת, ובאופן של תכלית ההתאמתות כו'.

יט. וזהו תוכן המנהג לערוך ביו"ט "תהלוכה" כו'.

ולהעיר, שכללות ענין ההליכה ברגל — שע"י נעשה עילוי גם בראש כו', שכן הוא בתורה שגם בה ישנם החילוקים דראש ורגל, כידוע¹⁷³ בענין "זאת התורה אדם"¹⁷⁴ — קשור עם ענין העלי' לרגל בכל יו"ט, ועז"נ¹⁷⁵ "מה יפו פעמיו בנעלים גו'"; וקשור במיוחד עם חג הפסח, שהרי ביצי"מ נאמר¹⁷⁶ "נעליכם ברגליכם", וכן בגאולה העתידה נאמר¹⁷⁷ "והניף ידו על הנהר בעים רוחו (דקאי על רוחו של משיח) .. והדריך בנעלים".

(170) ראה שו"ע אה"ע ס"ב ס"ז.
(171) ראה גם
(172) ראה לקו"ת שבעה ערה 61.
(173) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שלו, וש"נ. שהש"ר עה"פ (פ"ז, ב (א)).
סע"ב ואילך. תש"א ע' 99. סה"ש תש"ג ע' 3.
תו"מ חס"ד ע' 264. חס"ו ע' 108.
(174) חוקת יט, יד. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 141. וש"נ.
(175) שה"ש ז, ב. וראה סוכה מט, ב. וש"נ. שהש"ר עה"פ (פ"ז, ב (א)).
(176) בא יב, יא.
(177) ישע"י יא, טו.

ב

ב"ה. יב' מנ"א תשט"ו
ברוקלין

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' מנ"א, בו כותב שמצב הפרנסה חלוש ויש לו חובות ובמילא שרוי בעצבות כו', אם עליו לחפש עבודה לאיזה שעות ביום.

הנה בכלל נכון הדבר ובלבד שלא יכביד על זוגתו תחי' יותר מדי הענינים הנוספים שיהי' עלי' למלאות עי"ז. ובדאי זכור יזכור המובא בספרים הק' ובספרי חסידות בפרט אשר ענין חנות ועבודה וכו' הרי זה אינו אלא הכלי לפרנסה שענינה שכשישנה ברכה במקור וממשיכים מלמעלה, הרי יש במה לקבל, שמזה מובן ופשוט שעוד יותר השתדלות צריכה להיות שתהי' הברכה במקור ושימשיכו מלמעלה למטה, וזה נעשה ע"י הוספה בתורה ומצות להמשיכה למטה ממש ע"י צדקה בגשמיות וכמבואר באגה"ק לרבנו הזקן,

והנה מובן אשר כאו"א מישראל ובפרט אנ"ש והתמימים עליהם לעשות בתורה ומצות גם מבלי טעמים הנ"ל, אבל אם מאיזה סיבה לא נעשה זה או שחסר בשלימות הדבר, הרי כבר פסקו רז"ל לעולם יעסוק אדם בתומ"צ של"ש עכ"פ שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ומובן שכל זה הוא נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, שבדאי שומרם לקיימם.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ב

המובא בספרים הק' ובספרי חסידות בפרט: ראה בארוכה דרמ"צ קו, א ואילך (מצות תגלחת מצורע). קונטרס ומעין מאמר יז ואילך. ובכ"מ.
וכמבואר באגה"ק לרבנו הזקן: ראה שם ס"ג. ועוד.
פסקו רז"ל לעולם יעסוק אדם בתומ"צ של"ש [=שלא לשמה] כו': פסחים נ, ב. וש"נ. וראה רמב"ם ה"ל ת"ת פ"ג ה"ה. ה"ל תשובה פ"י ה"ה. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"כ. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג ובקו"א שם.

ואשרי חלקם וגדול זכותם של כל אלו שהשתתפו בתהלוכה, וכיון שהי' בזה ענין של צער — הנה "לפום צערא אגרא"¹⁷⁸, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷⁹: עמדו הכן כולכם, "כולנו כאחד", לקבל את הברכות שיומשכו למטה מעשרה טפחים ממקור הברכות — "ברכנו אבינו"¹⁸⁰, באופן שהטוב בריבוי והשלום בריבוי והתורה (ועאכו"כ פנימיות התורה) בריבוי כו'¹⁸¹.

ובודאי יאמרו כולם ביחד "לחיים", ויה"ר שיהי' "לחיים ולברכה", ו"לשנה הבאה בירושלים"¹⁸², שהפירוש בזה¹⁸³, שהגאולה באה תיכף ומיד, ובדרך ממילא נהי' לשנה הבאה בירושלים, "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים"¹⁸².

* * *

כ. ידוע גם המנהג¹⁸⁴ לשנות ד' כוסות יין בסעודת משיח שבאחרון של פסח.

וכיון שכל הענינים צ"ל בשלימות,

— כולל גם מנהגי ישראל, ועאכו"כ מנהג שנקבע ע"י נשיא בישראל, נשמה כללית, ונתפרסם ע"י הנשיא ממלא מקומו, ובפרט שזהו מנהג הקשור עם חג הפסח, שלהיותו "ראש לרגלים"¹⁸⁵ הרי כל פרט שבו הו"ע כללי (וכנ"ל (סט"ז) שאין אומרים "חסל סידור פסח"),

ומה גם שזהו מנהג הקשור עם מספר ד', שמורה על ענין השלימות — דאף שישנה גם השלימות שבמספר ג', כמו ג' עולמות בי"ע, הרי עיקר השלימות היא כשניתוסף גם עולם האצילות, שאז הם במספר ד'. וכמו בשם הוי', שם העצם וכו'¹⁸⁶, ששלימותו כשיש בו ד' אותיות (אף שעיקר השם הם ג' האותיות הו"ה, והיו"ד רק משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד¹⁸⁷), ועד"ז בנוגע לד' הכוסות, שהם כנגד ד' עולמות

הוספה

א

ב"ה. יו"ד אייר תשי"ד
ברוקלין

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' אייר בו כותב אודות השתדלותו עתה להגדיל את הישיבה ע"י הוספת כתות ומתאונן על מה שחלק מההורים לע"ע אינם מסכימים על זה.

הנה כבר ידוע פסק דין רבותנו הק' ששמענוהו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, טובה פעולה אחת מאלף אנחות, ועאכו"כ שטובות פעולות רבות מאיזה אנחות, וכשירבה בפעולותיו וימשיך לזה (ארייניציען) את הבע"ב בודאי יצליח בעבודתו בקדש בהישיבה הק' וכן גם בעניני הפרטים.

אינו מזכיר ע"ד בריאותו ובריאות כל ב"ב שיחיו ובודאי הכל שלום.

בודאי למותר לעורר אשר אף גם שבטח זוגתו הרבנית תחי' ממשיכה בפעולותיה ובהשפעתה על נשי ובנות ... , הנה גם בזה צריך להוסיף מזמן לזמן וכפסק רז"ל מעלין בקדש וכל המוסיף מוסיפין לו.

בברכת הצלחה, המחכה לבשו"ט.

א

פסק דין רבותנו הק' ששמענוהו .. מכ"ק מו"ח אדמו"ר .. טובה פעולה אחת מאלף אנחות: ראה לקו"ד ח"ב שנה, א. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב אגרות שפכ"ג; תסו (ע' ע; ע' עב; ע' רכו). חט"ז אגרת ויקנב (ע' תלו — נעתק ב"היום יום" ח אדר שני). ובכ"מ. וכפסק רז"ל מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ. וכל המוסיף מוסיפין לו: ביצה טז, א.

(178) אבות פ"ה מכ"א.
(179) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.
(180) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.
(181) ראה אסת"ר בסופה.
(182) נוסח הגש"פ.
(183) ראה סה"ש תש"ח ריש ע' 200. ובכס"מ שם. מו"נ ח"א פס"א ואילך. פרס ש"ט בתחלתו. עיקרים מ"ב פכ"ח.
(184) ראה שיחת יום אחש"פ תרח"ץ
(185) ראה ר"ה ד, א.
(186) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב. הל' ע"ז פ"ב ה"ז ובכס"מ שם. מו"נ ח"א פס"א ואילך. פרס ש"ט בתחלתו. עיקרים מ"ב פכ"ח.
(187) ראה שעהיוה"א שבהערה 69.

אבי"ע¹⁸⁸, שהם כנגד¹⁸⁹ ד' אותיות שם הוי"ו¹⁹⁰ — שדוקא אז ישנו ענין השלימות (ולכן אמירת ברכה אחרונה היא לאחר כוס רביעי, אע"פ שברכה ראשונה מברכים על כל כוס בפ"ע¹⁹¹) —

הרי הגיע הזמן — והעולם כבר מוכשר וראוי לכך — שתורה והוראה זו תתקבל בכל מקום ומקום שמגעת, אצל כאו"א ששומע זאת כו'.

כא. והענין בזה:

ד' כוסות דימים הראשונים קשורים עם הגאולה ממצרים, וד' כוסות דאחרון של פסח קשורים עם הגאולה העתידה לבוא בימות המשיח¹⁹² (כנ"ל (ס"ג) שאודותה מדובר בארוכה בהפסטר היום).

וזהו הטעם שהמנהג דשתיית ד' כוסות באחרון של פסח נתגלה כשהולכים ומתקרבים לביאת המשיח — כו"כ שנים לאחר ש"הניצנים נראו בארץ¹⁹³, החל משנת ת"ק דאלף הששי¹⁹⁴, שהיא בדוגמת ערב שבת לאחר חצות היום¹⁹⁵, שאז התחיל גילוי תורת החסידות ע"י הבעש"ט עד לאופן שיפוצו מעינותיך חוצה — החל משנת תרס"ו, שבה נתגלה בתורת החסידות ה"המשך" הידוע בגודל הפלאותו כו', שהוא בבחי' "טועמי' חיים זכו"¹⁹⁶ ללימוד תורתו של משיח¹⁹⁷.

וענין זה הוא באופן שמקשרים את גילוי החסידות עם דבר גשמי (שתיית יין), כמבואר בדרשות הר"ן¹⁹⁸ שע"ז נעשה קיום לדבר כו'.

כב. ובנוגע לפועל:

יקיימו עתה המנהג דשתיית ד' כוסות — החל מתלמידי התמימים, וכל ההולכים בדרכיו של נשיא דורנו.

יעשו זאת ביחד עם החלטה גמורה ותקיפה להוסיף בלימוד

188 ראה פ"ח שער חמ"צ פ"ז. סידור האריז"ל במקומו.
189 ראה ע"ח ש"ג פ"א. שמ"ב פ"א.ב.
190 ס' של"ה — הובא בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' ח. וראה אוה"ת נ"ך ישע' ריש ע' קצז. סה"מ תרל"ב ס"ע ריג.
191 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסתע"ד.
192 ראה שיחת יום אחש"פ תש"ד ס"ה (סה"ש תש"ד ע' 111). וראה גם שיחת
188 אחש"פ תשכ"ב ס"ז (תו"מ חל"ג ריש ע' 335). וש"נ.
193 שה"ש ב, יב.
194 ראה אוה"ח ר"פ צו. פינחס כו, יט.
וראה גם התוועדות תש"נ ח"ב ע' 183. וש"נ.
195 ראה סה"ש תש"ט ע' 331. וש"נ.
196 ראה לקו"ש ח"כ ריש ע' 173. וש"נ.
197 ראה גם שיחת אחש"פ תשל"ב ס"ב (תו"מ חס"ח ע' 164). וש"נ.
198 דרוש ב. וראה רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שם.

ידים תיקן שלמה²³⁸, ועד"ז בנוגע למשנה וגמרא ופירושיהם ע"י גדולי ישראל האמיתיים, באופן ש"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"²³⁹.

והעבודה האמורה לעיל באופן ד"נפלאות" — שתהי' אצל כל אחד באופן ד"קב שלו", שעל ידה יומשכו לו גם התשעה קבים של חבירו²⁴⁰, הן בנוגע לענינים שבין אדם לחבירו והן בנוגע לענינים שבין אדם למקום — תהי' ההכנה לענין ד"אראנו נפלאות" דלעתיד לבוא, ועד לענינים שעליהם נאמר²⁴¹ "עין לא ראתה אלקים זולתך", למעלה מכל מה שנתנבאו כל הנביאים, בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שהבטיחה תורה ש"סוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין"²⁴², בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

* * *

240 ראה גם

238 שם יד, סע"ב. וש"נ.

241 ישע' סד, ג. וראה ברכות לד, ב.

239 ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס'

242 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

ישנים יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א.

"בכל לבבכם ובכל נפשכם" ²²⁸, שגם על זה מגיע שכר גדול, כמ"ש ²²⁹ "ונתתי מטר ארצכם וגו'", אבל אעפ"כ הרי זה באופן ד"ואספת דגנך" ²²⁹, ש"מלאכתן נעשית על ידי עצמן" (ולא באופן ש"נעשית ע"י אחרים, שנאמר ²³⁰ ועמדו זרים ורעו צאנכם" ²³¹), כיון שעדיין חסרה העבודה ד"בכל מאדך", שרק היא בבחינת "עושין רצונו של מקום" ²²⁵.

כז. וכללות העבודה באופן ד"בכל מאדך" לגבי העבודה ד"בכל לבבך ובכל נפשך" — היא בבחינת "נפלאות":

גם העבודה ד"בכל לבבך" היא בבחינת נס, שהרי הפירוש ד"בכל לבבך" הוא ב"שני יצריך" ²²², שגם היצה"ר נהפך לאהבה את ה', שזהו ע"ד מ"ש לעתיד לבוא "וגם אויביו ישרים אתו" ²³², "זה הנחש" ²³³ (כמו בהתחלת הבריאה שנחש הקדמוני ה' "שמש גדול" ²³⁴); ועאכ"כ העבודה ד"בכל מאדך" שהיא בבחי' "נפלאות" אפילו לגבי ה"נס" שבעבודה ד"בכל לבבך".

ומזה מובן שההכנה לענין ד"אראנו נפלאות" בגאולה העתידה ע"י עבודת האדם באופן ד"קב שלו" היא — העבודה באופן ד"בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה, והיינו, שנוסף על שלימות העבודה ב"סור מרע ועשה טוב", צריכה להיות העבודה באופן דלפנים משורת הדין, בהוספת הידור מדילי' — מיוסד על המבואר בשו"ע ובדברי הפוסקים, עד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש,

והרי כללות ענין החידוש של תלמיד ותיק קשור עם ביאת המשיח — שזהו אחד הביאורים ²³⁵ לכך שדוקא בדורות האחרונים ניתוספו חומרות והידורים ומנהגים טובים שלא היו בדורות שלפנ"ז שעליהם אמרו ²³⁶ "אם ראשונים בני מלאכים" או "ראשונים בני אנשים", כיון שככל שהולכים ומתקרבים לביאת המשיח, שחושך העולם הולך ומתגבר, צריך להוסיף באור הקדושה, ובהתאם לכך סיבב הקב"ה שמזמן לזמן יתגלו ויתחדשו ענינים נוספים, כפי שמצינו בכללות התורה, ולדוגמא: פרשת נחלות נאמרה רק לסוף ארבעים שנה ²³⁷, ועירובין ונטילת

(228) שם, יג.
(229) שם, יד.
(230) ישע"י, סא, ה.
(231) ברכות שם.
(232) משלי טז, ז.
(233) ב"ר רפנ"ד.
(234) סנהדרין נט, ב.
(235) ראה גם תו"מ חס"ב ס"ע 344 ואילך. וש"נ.
(236) שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.
(237) פינחס כז, א ואילך.

החסידות, ובאופן של לימוד המביא לידי מעשה, החל מאהבת ה' ויראת ה', כלשון הכתוב ¹⁹⁹: "דע את אלקי אביך" — ע"י לימוד הענינים דסדר השתלשלות וספירות וכו', ועי"ז — "ועבדהו בלב שלם", וכמ"ש הרמב"ם ²⁰⁰ "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם וכו'".

וכל זה — באופן של חירות, במכ"ש וק"ו מענין החירות שבד' כוסות דימים הראשונים, ועד לחירות האמיתית שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

כג. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

* * *

כד. בהמשך להאמור לעיל אודות הגאולה העתידה לבוא ע"י משיח, הנה כיון שרוצים שהגאולה תהי' בשלימות, הרי מובן שענין השלימות צ"ל גם בהכנה שע"י עבודת האדם באופן ד"קב שלו", שעל זה אמרו רז"ל ³ "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו".

ובהקדים — שהענין ש"אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו" הוא לא רק בנוגע לחבירו כפשוטו למטה, אלא גם בנוגע ל"חבירו" למעלה — "רעך ורע אביך .. אל תעזוב" ²⁰¹ זה הקב"ה" (כמובא בפרש"י ²⁰²), שמזה מובן גודל המעלה ד"תשעה קבים של חבירו", ואעפ"כ, "אדם רוצה בקב שלו" — לא מצד הגוף כו' (שהרי הגוף בודאי יעדיף "תשעה קבים", גם אם הם של חבירו, יותר מקב אחד שלו), אלא מצד הנשמה, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש" ²⁰³, וטעם הדבר, לפי שרצונו של הקב"ה שתהי' עבודת האדם בכח עצמו, ורק לאח"ז תומשך לו הברכה מלמעלה, כמ"ש ²⁰⁴ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ועד שהמשכת הברכה תהי' שלא לפי ערך עבודתו ויגיעתו, אלא כמארז"ל ²⁰⁵ "יגעת ומצאת", באופן של מציאה, שבאה "בהיסח הדעת" ²⁰⁶.

ולא עוד אלא שגם הענינים דלמעלה נפעלים ע"י עבודת האדם,

(199) דברי הימים א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב.
(200) הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב.
(201) משלי כז, יו"ד.
(202) שבת לא, א (ד"ה דעלך).
(203) תניא רפ"ב.
(204) פ' ראה טו, יח.
(205) מגילה ו, ריש ע"ב.
(206) סנהדרין צז, א.

וכמו בנוגע לענין המלוכה, שהקב"ה מבקש מבניי "שתמליכוני עליכם"²⁰⁷, ועיי' נעשה הקב"ה גם "מלך על כל הארץ"²⁰⁸, וכמודגש גם בנוסח הברכה: "אלקינו" (אלקה שלנו, של בניי), ועיי' נעשה גם "מלך העולם".

וזהו גם מה שאמרו רז"ל²⁰⁹ "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה, מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה", כידוע הפירוש בזה²¹⁰, שכל מה ש"אדם מקדש את עצמו" הרי זה רק "מעט" (בכמות) ו"מלמטה" (באיכות)²¹¹ לגבי מה ש"מקדשים אותו הרבה (בכמות) מלמעלה" (באיכות), שהרי "עשר קדושות הן"²¹², ואעפ"כ, כדי שיהיו "מקדשים אותו הרבה .. מלמעלה", צריך תחילה "לקדש עצמו מעט .. מלמטה". ומזה מובן גם בנוגע לגאולה העתידה, שצריכה להיות הכנה לזה ע"י עבודת האדם ב"קב שלו", באופן ש"במדה שאדם מודד בה מודדין לו"²¹³, ועד שכבר בימי הגלות האחרונים צ"ל הענין ד"טועמי' חיים זכו"¹⁹⁶, כמובא בשו"ע²¹⁴ בנוגע לשבת ש"יש לטעום התבשילים בערב שבת ויש לטעום מכל תבשיל ותבשיל".

כה. אך עדיין צריך להבין:

בנוגע לגאולה העתידה — הנה למרות מ"ש בירושלמי⁷⁴ ש"גאולתן של ישראל .. קימעא קימעא", כ"איילת השחר שבקע אורה", דהיינו בדרכי הטבע, הרי ישנו פסק הרמב"ם²¹⁵ (שבדאי ידע דברי הירושלמי הנ"ל) שהגאולה תהי' באופן ש"יעמוד מלך מבית דוד .. וילחם מלחמות ה' וכו'", עד ש"בנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל", היינו, שתהי' באופן נסי כו'²¹⁶.

ויתירה מזה, שבנסים גופא — שיש בהם כמה דרגות, כמובן ממארוז²¹⁷ על הפסוק⁷³ "ה' נסיי", ש"משה ניסן של ישראל כו' ניסו של משה הקב"ה" — יהיו אז נסים נעלים ביותר, כמ"ש²¹⁸ "כימי צאתך

מארץ מצרים אראנו נפלאות", היינו, שהנסים שבגאולה העתידה יהיו באופן של "נפלאות" — שלא בערך אפילו לגבי הנסים העצומים שהיו ביצי"מ²¹⁹.

ועפ"ז צריך להבין בנוגע להכנה אל הגאולה ע"י עבודת האדם ב"קב שלו" — איך אפשר לדרוש מכל אחד מישראל (כאמור לעיל (סי"ח) שהגאולה העתידה תהי' באופן שאף אחד מישראל לא ישאר בגלות) שבתור הכנה לגאולה העתידה יעשה "נסים ונפלאות"?!

כו. והביאור בזה:

התחלת עבודת האדם היא — "ואהבת את ה' אלקיך"²²⁰, וכיון שאהבה היא השורש של כל מצוות עשה, כולל גם מצות יראת ה', שהיא השורש של כל מצוות לא תעשה²²¹, נמצא, שהציווי "ואהבת גו'" כולל את כל המצוות.

וסדר העבודה בזה הוא מן הקל אל הכבד — תחילה "בכל לבבך", ואח"כ "ובכל נפשך", ועד לשלימות העבודה — "בכל מאדך"²²⁰, שפירושו "בכל ממונך", וגם "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך"²²² (בין מדה טובה בין כו', שצריך "לקבלינהו בשמחה"²²³), שזוהי עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה.

ולדוגמא — בנוגע למצות צדקה, שגם אם נדמה לו, ויתכן שכן הוא באמת, שכבר נתן ריבוי צדקה, לא רק מעשר, שזוהי מדה בינונית, אלא אפילו חומש, שזהו הידור מצוה²²⁴ — אומרים לו שכדי שענין זה יהי' באופן ד"עושין רצונו של מקום"²²⁵, צ"ל נתינת הממון עבור עניניו של הקב"ה ללא חשבונות, גם לא חשבונות של קדושה — "בכל ממונך"; וכיון ש"ממונו של אדם מעמידו על רגליו" (כדרשת חז"ל²²⁶ על הפסוק²²⁷ "ואת כל היקום אשר ברגליהם"), הרי מובן שנתנית הצדקה באופן ד"בכל ממונך" פועלת להעמיד ולהגבי' את כל הגוף כו'.

וזהו גם החילוק שבין פרשה ראשונה דק"ש לפרשה שני', שבפרשה ראשונה נאמר גם "בכל מאדך", משא"כ בפרשה שני' נאמר רק

(207) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
(208) זכרי' יד, ט.
(209) יומא לט, רע"א. וראה תניא ספכ"ז.
(210) ראה גם אג"ק חכ"ד ע' כט. תו"מ
חנ"ג ע' 366. חס"ז ע' 236. חס"ט ע' 63.
ועוד.
(211) ראה גם שיעורים בספר התניא
ספי"ב.
(212) כלים פ"א מ"ו.
(213) מגילה יב, ב. וש"נ.
(214) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסר"נ.
וש"נ.
(215) הלי' מלכים ספי"א.
(216) ראה גם תו"מ חלי"ז ס"ע 132. ריש
ע' 316. ועוד.
(217) ב"ר פנ"ט, ה.
(218) מיכה ז, טו.
(219) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפו
ואילך). וש"נ.
(220) ואתחנן ו, ה.
(221) תניא פ"ד. וראה גם "פירוש"
לרמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ב.
(222) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ.
(223) ברכות ט, ב.
(224) רמב"ם הלי' מתנ"ע פ"ז ה"ה.
טוש"ע יו"ד רסרמ"ט.
(225) ראה ברכות לה, ב ובחדא"ג
(226) לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.
(227) פסחים קיט, א. וש"נ. הובא בפרש"י
עה"פ.
(228) עקב יא, ו.